

AZERBAIJAN

AZERBAIDJAN

АЗЕРБАЙДЖАН

ASERBAIDSCHAN

Azerbaycan Millî Birliđinin Organıdır

EDITOR: „AZERBAYCAN“

Munich 5, Rumfordstr. 34/3, Tel. 290 660 Germany

D-uck: Buchdruckerei Dr. Peter Belej, München, Hohenwaldeckstr. 18, Tel. 4 03 18

3 üncü yıl

Mayıs 1953

Sayı 12

AZERBAIJAN

AZERBAIDJAN

АЗЕРБАЙДЖАН

ASERBAIDSCHAN

3 üncü yıl

Mayıs 1953

Sayı 12

Gence üsyanı kehremanı hürmetli Cihangir-bey Kâzım-Beylinin 28 Mayıs, Azerbaycan İstiklal günü münasibetiyle Azerbaycan halkına, radio „Azadlık” vasitesiyle hitabı

Eziz vatandaşlar!

Bundan 35 yıl evvel, 28 Mayıs 1918-inci yılda Azeri-Türklerinin istiklâl uğrunda yürüttükleri mübarize neticesinde müstakil Azerbaycan Cumhuriyeti kuruldu. Bu bütün Türk ve Müselman dünyasında kurulan ilk demokratik Cumhuriyet idi. İstiklâl beyanname-sinde demokrasinin esaslarına dayanan bu maddeler vardı.

1. Azerbaycan halkı hakimiyet hakkına malik, Azerbaycanda tam huhuklu müstakil bir devlettir.
2. Azerbaycan devletinin idare şekli halk cumhuriyetidir.
3. Azerbaycan Halk Cumhuriyeti bütün milletler ve bilhassa civardaki komşu millet ve devletlerle iyi münasibetler kurmağa azmeder.
4. Azerbaycan Cumhuriyeti millet, mezhep, sınıf, meslek ve cins farkı gözlemeden hudutları içinde yaşayan bütün vatandaşlarına siyasi ve medeni haklar temin edir.

Bu zaman Azerbaycan tarihinin en parlak devri idi. Bu günlerde Azeri-Türkleri dünyanın en hoşbaht insanları idi. Bu zaman Azerbaycanın üç renkli bayrağı göklere yükseldi. Bu genç Cumhuriyet, derhal kuruculuk, müsbet işlere başladı komşu devletlerle diplomatik münasibetler bağlandı. Dost Gürcüstanla harbi ittifak aktedildi. Cumhuriyetin birinci askeri general Semed Ağa Mehmandarlıının

rehberliği altında millî ordu yaradıldı. Maarif işlerinde büyük ölçüde tedbirler alındı.

Türkçe resmi devlet dili i'ân edildi. Çoklu iptidai, orta ve san'at mektepleri açıldı. Bakû'de Üniversiteler tesis edildi. Bütün bu mekteplerde halk kendi dilinde tahsil görürdü. Bundan başka yüzlerce Azeri-Türkleri tahsil için Avrupa yüksek mekteplerine gönderildi. Şairlerimiz, yazarlarımız, bütün ilim ve incesan'at adamlarımız için geniş yaratıcılık saheleri açıldı. Nizami, Fuzuli, Mirze Feteli Ahundzade, Hesen Zerdabi, Hacıbeyli evladları heraretle yaratmağa başladılar.

Maalesef bu kaynar hayat birden bire kesildi. Bolşevikler, yalnız başına kahramanca savaşan Şimali Kafkas Cumhuriyetinin mukavemetini kırdıktan sonra, 27 Nisan 1920-inci yılda Azerbaycana sokuldular. Atabekler, Şirvanşahlar, Cevad Hanla-oğulları Azeri-Türkleri, atalarının mukaddes ân'ânelerini atlıyıp savaşız teslim olamazlardı. 24 Mayıs 1920-inci yılda bolşevikler aleyhine meşhur Gence üşyanı başladı. Eli silah tutan bütün Azeriler üçüncü Gence alayının yardımına koşdular, ve kahramanca sona kadar çarpışdılar.

Halkımızın, bolşevik istilaçılara karşı savaşı hiçbir zaman kesilmedi. Kanlı üşyanlar Azerbaycanın her tarafını bürüdü. Sovyetler bu üşyanları kan deryası içinde boğdular. Bizi şadlandıran budur ki, bolşeviklere karşı yürütülen savaşta Azerbaycan, Ermenistan, Gürcüstan ve Şimali Kafkas oğulları çiyin çiyine çarpışdılar. Bunu, Sovyet diktatorları esefle kayd etmeğe mecbur oldular. Bu aziz günde, ben bütün Kafkas halklarını daha sıkı birliğe, daha samimi dostluğa, dolayısıyla bolşevizmle karşı sarsılmaz bir cephe yaratmağa çağırıram.

Eziz vatandaşlar!

35 yıldan beri vatanımızı esareti altında tutan Kreml, gerek ikinci dünya harbi zarfında, gerek harp sonrası yıllarında, kitlevi hapisler, katliamlar yerine Türk-müselman halklarını cismen ve manen toptan imha etmeğe kalkışmış. Şimali Kafkas Türk-müselmanlarsız kalmış. Üç yıl bundan evvel, filosof Heyder Hüseyinovdan Stalin mükafatı geri alındığı günden beri, Türk-müselman halklarının millî tarihi, ân'âneleri ve kültürleri aleyhine, başlamış hücum, bütün şiddetiyle bugün de devam etmektedir.

Türk-müselman memleketlerinde cereyan etmiş bütün millî kurtuluş hareketleri irticaî ve bu hareketlerin rehberleri hain ve kendi halklarının düşmanı diye damğalanmaktadır. Bu menfur işte, Kremlinin maksadı: Türk-müselman halklarına Sovyet patriotizmini aşılama ve onlarda Amerika'ya, Büyük Britanya'ya ve Türkiye'ye kar-

şı kin alevlendirerek onları Hür Dünyadan ve hususen hür müselmanlardan ayırmaktır.

Eziz vatandaşlar!

Biz-sizin kurtuluşunuz uğrunda, vatan haricinde mübarize yürüten kardeşleriniz Sovyet İttifakında inleyen bütün halkların muhacireti ile birleşip Sovyetlere karşı vahid Antibolşevik cephe kurmuşuz. Bizim savaşımızı Hür dünyada mevcut antikomünist ictimai teşkilatlar destekliyorlar. Amerika Cemiyetinin teşebbüsü ile kurulan Bolşevizmden Kurtarma Komitesi ile sıkı iş ve savaş birliği yaratmışız.

Artık hür dünya, Stalinin dünkü köleleri olan Malenkovların, Beriyaların, Molotovların Bulganinlerin sühlseverlik gevezeliklerine inanmıyor. Bu aziz günde, bizi sevindiren budur ki, Sovyet emperyalist tecavüzkârlarının karşısında, hürriyeti ebedi olarak mahfuz bulundurmak ve Sovyet mahkûmu milletlere kurtuluş savaşlarında yardım ederek Tek bir Hür Dünya kurmak azmi ile birleşmiş hür memleketler durmuş.

Şüphesiz ki demokrasi ile istibdad arasında giden bu savaşta demokrasi müzaffer olacak ve Azerbaycan, Sovyet mahkûmu başka halklarla birlikte hürriyete ve bağımsızlığa kavuşacaktır.

28 MAYIS HISSİYATI

35 yıl bundan evvel Azeri-Türkleri Azerbaycanın istiklâlını yeniden berpa ettiler. Bu me'sud müstakil hayat ancak iki yıl sürdü. O menhus 27 Nisan gününden beri Azeri-Türkleri kendi millî bayramını yalnız kalbinde kutulamağa mecburdur, muhaciret ise ümit ve ıztıraplar içinde hep ecnebi memleketlerde kutulamağa zaruretindedir.

Millî mukadderatımızı kat'i surette hâll etmiş olan İstiklâlimizin ilanından 35 yıl geçiyor. Bu uzun muddetin yalnız iki yıl dönümünü normal bir şekilde ve **resmen** tes'id ede bildik. O menhus 27 Nisan gününden beri Azeri milleti kendi millî bayramını yalnız kalbinde tes'id etmeğe mecbur kalmış, muhacirete kaldıkda, bunlarda ümit ve ıztıraplar içinde hep ecnebi ülkelerde kutulamağa zaruretindedirler.

Yurdumuzda aziz günümüz takvimden kaldırılmış ve o uğursuz 28 Nisanla evez edilmiştir . . .

Böylelikle, bin türlü fedakârlıklar neticesinde elde ettiğimiz niyeti birden bire kayb ettik. Evet, istiklâlimizi biz kolaylıkla kazanmadık. Parlemtent reisi rahmetli Hasan beyin söyledikleri gibi: Başkaları yüz yıl zarfında vermiş oldukları kurbanları biz **bir yıl** zarfında verdik. **Kolaylıkla** kayb ettiğimiz yurdumuzun istiklâli için daha ne kadar kurbanlar vereceğiz — bunu Allah bilir. Her halde, bize düşen vazife — bu kurbanları mümkün derece azaltmak, ve belki de meseleyi kan tökmeksizin hâll etmek; zaten 27 Nisan faciasından beri, milletimizin kanı akmakta devam ediyor, teneffüs yoktur. „Sovyetler İttifakı denilen memlekette birçok kanlı müsademeler türemesi kabili ihtimaldir.

Ühdemize düşen vazife — milletimizi bu müsademeler **haricinde** tutmaktır. Onun için de bizim objektivimiz **iki taraflı** olmalıdır: bir taraftan beynelmilel amiller — ONU, ve bu teşkilatı canlatan anti-emperyalist ve anti-kolonyalist Amerika ve Batı demokrasisi; diğer taraftan yarın Rusyada iş başına geçebilecek kuvvetler. Bu amiller bizim için **iki kat** garanti verebilir. Bu garantiyi de **bugün** elde etmeli. Çünkü yarın bolşevizm çökse, geç olur: onun yerine gelen Rus grupları ekalliyet meselesinde iddialarını daha da artırabilirler: çünkü biliyorlar ki, bolşevizmin münhezim olmasına bütün dünya o kadar memnun olacak ki ekalliyet meselesi için onlarla vuruşan kimse bulunmayacak . . .

Bu mühim noktayı bir çokları anlamıyorlar . . .

Hemin iki taraflı siyasetin tatbik edilmesi hepimize borcudur. Başka türlü hatti hareket doğru olamaz, ve milletimizin kurtuluşuna hiçbir yardım edemez. Her yıl muhacirette Millî Bayramımızı kutluladığımızda, birbirimize yürek ve direk verir ve gelecek senayii vatanımızda kutlulamayı dileriz. Lâkin seneler geçiyor, güzel yurdumuz solmuş bir çiçek gibi zalimlerin ayağı altında ezilmektedir. Milletimiz büyük sıkıntılar içerisinde çan çekişmekte, hür beşeriyeten ve belki de hür memlekette yaşayan muhacir yurtdaşlarından imdat beklemektedir.

Sevinçli bir günün elemeleri, ezilmiş ruhumuza, tabii bir münebbih saçmakla beraber acı bir hakiketi de bütün çıplaklığıyla bize anlatmaktadır. Yurdumuz yabancı ve zalim bir düşman pençesi altında ezilmektedir. Milletimiz misli görülmemiş bir esaretle, binbir işkencelere mazhar olmaktadır. Bir milletin inkişafını tervec edici

şartlar - din, dil, tarih, ânâne, ahlâk - amansız düşman tarafından boğulmaktadır. Yurdumuz yabancı unsurlarla doldurulmakta, Azeriler ise memleketten çıkarılıp yabancı ülkelere sürülmektedir. İşler böyle giderse, tabiidir ki 40 - 50 yıl sonra Azerbaycanımızdan yalnız coğrafi bir addan başka hiçbir alâmet kalmaz. Azeri-Türkleri ise yalnız müzelere mahsus bir mal olur.

Mubarek bir günümüzde bu acı hakiketleri yurttaşlarımıza bir defa daha hatırlatmak mecburiyetinde kalmamıza çok açıyoruz. Lâkin, ne yapalım? Acı bir tecrübe bizi „yaşasınlık” ve „ateşin nutuk” sisteminden bir defalık muberra etti, vaziyete soğuk kanlılık ve realist bir gözle bakmağı öğretti. Hemin tecrübe bize gösteriyor ki bir çokumuz şimdiye kadar acı hallara göz yumuyoruz. Oturduğumuz sıcak bucaklar bizim hissiyatımızı körleştirmiştir. Bir memleket, bir millet, „yaşasınlıkla”, „ateşin nutuk”larla idare edilemez. Bu hakikat her bir devlete, her bir millete taalluk ederse de, istiklâliyet yoluna yeniden ayak basan genç milletlere kanun olmalıydı. Heyhat ! . . Bu olmadı.

Ekseri, şahsiyet arasında, yağmurdan sonra çıkan göbelek gibi türlü „partiler” türedi. Şahsi rekabet ve şahsi kudret, millet menfaatlarını perde arkasına bırakıp, hırs ve hevesler, millet hesabına yarışlar, vatanperverlik namı altında karaborsacılık yapmağa koyuldular.

Yeni bir organizmi sağlamlaştırmaktansa birbirleriyle münakaşe ve mücadelelere giriştiler. Bir taraftan, zehirlenmiş kalem munakaşe ve diğer taraftan „ateşin nutuk”larla milleti şaşırtdılar ve onun mefkûresinde tehlikeli bir tereddüt, bir şübhe havası yarattılar.

Bahsettiğimiz umumi hataları göz önünde tutmalıyız. Şimdiki halde aynı hataları tekrar edip, kendi hırs ve heves, şahsi ambisyonlarında ısrar eden adamlara kemâl-u-teesüfle gene de rastlıyoruz. Şu marazi ve anormal bir hale, akli selim ve soğuk kanlılıklarını kaybetmiyen muhaciretin nazarı dikkatini celb ederek, böyle hastalıkların önünü almağa davet ediyoruz. Bununla beraber kendi heves ve hırslarına düşkün olan zevatı, zamanımızın talep ettiği itidale davet ederek, onları vatanperverlik namına şahsi meselelerden vaz geçerek bizimle birlikte millet ve vatanımızın yardımına koşmaya davet ederiz.

Kuvvet birliktedir. 28 Mayıs hiçbir Azerinin kalbinden kopmaz, bu onun saadet yoludur. O kadar da ümitsizliğe düşmiyelim. Yal-

nız acı bir tecrübeden ders alalım. Durum o kadar da karanlık değildir. Belki de ışığın ucu görünmektedir. Işık gelen yere parmağımızı sokmaktan sa, onun daha da parlamasına yardım edelim.

Bu ümitle bütün vatandaşlarımızı mübarek 28 Mayıs günü münasebetiyle canı gönülden tebrik ederiz.

YENİ ÜMİDLERLE

Geçen yıl 28 mayıs bayramını tes'id etdikte milletimiz ve mühaciretimize haddinden ziyade vaadler verememiştik: üfuk çok da aydın değil idi. Ve öhdemize götürdüğümüz yük fevkalâde ağır görünürdü. Bu sen ise üfukde yeni ümit görünmektedir; beynelminel vaziyet lehimize, diğer taraftan, teşrif mesai ettiğimiz Amerikan Komitesinin fealiyeti artırcasına vüs'etlenmiş ve hemin komiteye yanaşarak, bizler de işe şuru ederek kendi fealiyetimizi ve kadar imkan artırıp, ister beynelminel sahede ve isterse de dahili cephe de elimizden geleni yapıyoruz.

Noksan varsa, orası umuma aittir; kuvvemiz budur! Her halde bu gün,- **ve yalnız bu gün!**- Azerbaycan meselesi büyük Amerikan milleti bakımından siyasi sahneye geçmiş, bugün amerikalılar-ve onlarla beraber bütün hür dünya-Azerbaycanı yakından tanımağa ve Azeri halkının mukadderatına-başka mahkum milletler sırasında-hakk vermeye başlamış. Bu vaziyeti yapan amil bellidir. Wiesbaden teşebbüsünü „ihamet” adlandırılan zorbalardan ellerini göğüslerine koyup bizi aff etsinler: eyer bu gün Azerbaycan Amerikan ve başka hür dünya için **real** bir metai olmuşsa, bunu yalnız **ve yalnız** Wiesbaden yapdı.

Bazen cehalet ve bazan da marazı ve yersiz bu iddiadan töreyen sebeplerden milli sahada 40-45 yıldan beri çalışan mücahitlere „hafn” lakabını veren millet **hainleri** şimdi ise, utanmazın, Wiesbaden mahsulu olan Koordinasyon merkezine **arka kapıdan** sokulmak isterler. Her zamanki gibi kendilerini „hazır-nazırına” yetiştirmek isterler. Başkalarına zahmet, bunlara rahmet... Ham hayallar! Bundan bir an evvel, ve Wiesbaden teşebbüsüne mütabik, Türkiyedeki bazı, Amerikalılar tarafından gösterilen nezaketten, **sui istifade** ederek, „Amerikanın sesi” vasitesiyle milletimize hitaben „Amerika bizi tanımış” diye bağırıyorlar.

Tabii Amerika bizi hiçbir zaman tanımamış; neinki bizi, hâttâ hukukan tanınmış komşu Gürcüstanı bile tanımamış. Amerikalılar bizleri Wiesbadenden beri tanıyorlar, ve başka medeni milletler arasında tuttuğumuz posisyonu takdir etmektedirler. Lâkin bu-

nun için hiç olmazsa, iki senelik bir temas icab ederdi, ve bunu da biz milletimizin şerefine yaptık, ve yapmaktayız. Tam iki sene zarfında ruslarla çene vurarak, ve ba'zende açık mücadeleye girişerek, amerikalıları günü günden ikna ve tenvir ettik. Bugün, istiklâl mübarizemizi yürütmek için medeni millete yaraşan propaganda silahımız var.

Uzun senelerden beri sesi susmuş Azeri mühacireti şimdi milletimizin felaketini bütün dünyaya gür sesle bildiriyor. Bizim fealiyetimizle Sovyet içerisinde vuku bulan tebeddülât tesadüfi olsa da, sembolik bir şekil almışdır. Mart ayının birinden sesimizi milletimize yetirmekteyiz. Mart ayının 2-sinde Kremlinde çıkan „eks-seda umume bellidir. 28 Mayıs aktı bütün Azeriler için sönmez bir meşaledir.

Bu meşaleyi elimizde yüksek tutarak, istiklâliyetimiz yolunda hiç bir fedakârlıktan çeknmiyeceğiz. Bütün saf kalbli vatandaşlarımızı bize koşmağa davet ediyoruz.

CEYHUN HACİBEYLİ

Gence üsyanı

Azeri-Türkleri, ata babalarının mukaddes an'anelerini, çiğneyip herhangi bir işgalçıya savaşız teslim olabilmelerdi. 24 Mayıs 1920-inci yılda vatanımızı istila etmiş ve dost Gürcüstanına saldıran bolşevikler aleyhine möhteşem Gence üsyanı başladı.

Bu üsyana, vatanımızın kahramanı 3-üncü Gence alayının komutanı Albay Cihangir Kâzimbeyli rehberlik ediyordu.

İDARE

Gence üsyanı Azerbaycanın en büyük üsyanlarından biriydi. Bu üsyan zarfında vatanımızı istila eden düşmanın kanı sel gibi akıyordu. Bu üsyan, daima kendi şerefi, hürriyeti ve istiklâlî uğrunda mübarize aparan Azerbaycan halkının hareketinden doğdu. 27 Nisan 1920-ci yılda, Azerbaycanı aldatma yolu ile istila eden bolşevikler, halkımızın karakteri, ân'anesi ve dini ile hesaplaşmıyarak, terror ve zorbalıkla vatanımızı derhal Sovyetleşdirmeye başladılar.

Bolşeviklerin, vatanımızda sınıfı mübarize alevlendirmek teşebbüsleri, müvaffakiyetle neticelenmedi, çünkü Azerbaycan halkının tabakaları arasında ziddiyet mevcut değildi, halk tam bir bütünlük

teşkil edirdi. Bu, bolşeviklerin intereslerine uygun değildi. Buna göre, onlar için en korkunc zümre olan intelligentsiyayı lağv ettikten sonra, ireli gelen köylülerin imhasına başladılar.

Bu köylü tabakasına sonraları „kulak” adı verildi. Bir ayın içinde Azeri-Türklerine aydın oldu ki, „Çar zülmünden kurtarmış bütün halklara hürriyet ve istiklâl” şuarı ile vatanımıza sokulan bolşevikler, hakikatda Azerbaycan halkının ve onun istiklâlinin en kaddar düşmanlarıdır. 1920-inci yılın Mayıs ayında harbi ve siyasi vaziyet, bolşeviklere savaşı açtı, bütün Azerbaycanı bolşeviklerden hilas etmek için kayet müsait idi.

Ma'lumdur ki, Bakı'nı işgal eder etmez, bolşevikler Sovyet Azerbaycanı adından Gürcüstan'a harp ilân etdiler. Zamanın harbi komiseri İldırım beni telefonla çağırarak dedi ki: „Yüksek rütbeli zabıt ve patriot olduğunuz için, Gürcüstan cephesinin komutanı tayin olursunuz. Derhal, Kazağa gedib, orada yerleşen hisseleri teşkilatlandırıp Kızıl Ordu hisselerini beklemeden Gürcüstan aleyhine hücumla geçmelisiniz”.

Gürcüstan aleyhine harp açılmasının zeruriyetine o bele izah etti: „Bolşevikler düşman değil, dost olarak geldiler. Kızıl Ordu Azerbaycandan geçerek, İngiltere, Fransa ve İtalya birleşmiş kuvveleriyle çarpışan Mustafa Kemal Paşa'ya yardım edecek. Azerbaycan Ordusu, yalnız kardeş Türkiye değil, bütün müselman dünyasının müdafaası için 11-ci Sovyet ordusu sıralarına dahil olur. Bu yolda Gürcüstan bir maniadır. Onu kuvve ile, silâhı yere koymağa mecbur etmeli.”

Böyle bir emr aldıktan sonra Kazağa gitdim. Orada Zakatala ve Şamahı alaylarının birinci taburları topçu divizyonu yerleşmişdiler. Azerbaycanla harbi ittifak bağlamış Gürcüstan hücumu beklemediği için hiç bir askeri hazırlıklarda bulunmamışdı. Hududu gezerken bu hakikat bana aydın oldu. Müdafaaya haddini kurduktan sonra, irelide vukubulacak hadiseleri bekliyordum. Bu arada, bolşeviklerin Azerbaycan ahalisine karşı düşmanca hareketleri hakkında ma'luman aldım.

Bunu tahkik etmek için iki zabıt gönderdim. Bir kaç günden sonra Bakı'den ve Genceden geri dönen zabıtlar gözleri ile gördükleri dahşetleri anlatdılar. Bütün memleketde ictimai ve siyasi simalar hapse alınır, kurşuna düzülmelerin arası kesilmir, evleri aramalar ve ahalinin şahsi malını zapt etmeler, milli hissiyat ve mükaddessatlara karşı tecavüz, bir sözle, Sovyet terroru her yerde ve her sahede hüküm sürmektedir.

Vaziyet çıkılmaz bir hal alırdı. Azerbaycan taraftan gelecek harp korkusunu hiss eden Gürcüstan koşunlarını hududda toplayarak, mü

dafaa'ya hazırlaşırđı. Bu arada Sovyet koşunlarının Bakı'den çıkıp Gürcüstan hududuna yürümekte oldukları hakkında ma'lumat aldık. Filhakike, Mayıs ayının dokkuzunda birinci Sovyet tümeni Kazağa vardı, Azerbaycan Göğçay alayının birinci taburu bu tümenin sıralarında idi.

Bu taburu, Poylu köprü başını müdafaaya eden Gürcü kuvveleri aleyhine hücumla sevk etdiler. Bu hücumda taburun üçde bir hissesi telef oldu. Tümen komandanını emrine göre ben Genceye dönerek tekrar kendi Gence alayının başına geçtim. Ben Kazağda iken alayı müavinim polkovnik Gayzen idare ediyordu. Mayısın birinci kısmında, üçüncü Gence alayını teftiş niyetiyle, 11-ci Sovyet Ordusu müfettişi Melnikovun Genceye geleceğini haber aldım.

Tayin olunmuş günde, şehirin Ermeni hissesinde, alayı sıraya düzdüm. Sabahleyin saat 8-de müfettiş alaya geldi. Alay komandanı sıfatıyla onu karşıladım. Bütün alayı gözden geçirdikten sonra, müfettiş bölükleri ayrı-ayrı teftiş edir, asker ve zabıtların bilgilerini yokluyordu. Bu teftiş üç saat sürdü. Alayın e'la harici harici görünüşü, iyi asker hazırlığı ve intizamı müfettişi kederlendirdi. Şehirde vaziyet gitdikce gerginleşiyordu. Kimse yarınki günden emin değildi. Bolşevikler bir „Şeriyet alayı” da teşkil edib bu alayın başına, cahil, okumamış, harbi hazırlığı olmayan Zülfügar adlı birini geçirdiler.

Bu alay çeşit be çeşit avântürist ünsürlerden kurulmuşdu. „Şeriet” adı vermekle bolşevikler müselmanları aldatmağa ve simpatilerini kazanmağa çalışıyorlardı. Alayının askerleri çok heyecanlanırlardı. Onların heyecanlarını yatırtmak için, çok enerji sarf etmek lazımdı. Üçüncü Gence alayının da dahil olduğu, birinci Azerbaycan tümeni komutanı general Cevad bey Şihlinskini vazifesinden atarak onun yerine Şepeliovu tayin etdiler.

Bu ferd alayın manevi ve askeri kuvvesini bozmağa çalışırdı. Alaydan, başka hisseler için asker, tüfenk, mermi gönderilmesini emredirdi. Gence alayına bir sürü siyasi komiserler tayin olunmuşlardı. Bunlar zabıt ve küçük zabıtları terrorize ediyorlardı. Tümen komutanı bin türlü behanelerle beni Genceden Bakı'ye göndermek istiyordu. Bu da ki benim için derhal kurşuna düzülmekten başka bir şey değildi.

Ama o, buna muvaffak olabilmedi. Ben Bakı'ye gitmemi türlü behanelerle geçiriyordum.

Cihangir Kâzımbeyli
(Devamı var)

TÜRK - TATAR HALKININ BÜYÜK ŞAİRİ
ABDULLA TOKAY

(27-4-1886—15-4-1913)

A. Tokay'ının vafatının 40-cı yıl dönümü münasibetiyle onun kim olduğunu bildirmek isteriz. Binlerce sene bundan önce Türk-Tatar halkının müstakil devletleri olmuş. Tabii bu devlet zamanında ki, şairler yaşadıkları devre rağmen şairlerle devleti mehd ederek, hanlara, han saraylarına, Millet kahramanlarına, ve o, devletin zengin tebiyetlerine uygun Şiirler, poemalar v.s. yazmışlar.

Ama 19-cu-20-esirde istilaya uğrayan halk şairlerimiz ise taaruza uğruyan Edebiyatımızı yeniden berpa edenle halkımızı uyğudan oyatıp Avrupa medeniyetine sürükleyen dinin çeşitli manialarını terk edenle, İstilaya uğrayan halkımızın haline ağlayan ve onları müstekillik mücadelesine sürükleyen millet öğretmeni demeye laikdir. Ms: Az-Türk şairlerinden Hüseyin Cavid „Peygamber” eserinde bunları yazıyor:

„İnkılab istiyormusun bana bak
İşte keskin kılıç kitabı bırak
Parlayıp durmadıkca elde silah
Ezilirsən kanın olur da mubah
Evet! işte kılıcdadır kuvvet
Bundadır hak şeref ve hürriyet”

Bu sözler izahı lazım değilse, ezilirsin al kılıcı hürriyet ve müstekillik kılıcdadır diyor: Tabii bu şeri okuyan bir genç yine müstekilliği için kılıcını parlatarak hazır olacaktır.

C. Cabarlı aynen Şarkı uyğudan da oynadılmak ve hürriyete doğru yürümeği hususunda kendi Şiirlerinde böyle izahat veriyor.

„Ey Şark senin uğrunda Cihan carpışıyorken
Alem seni bölmekte seadet buluyorken ¹⁾
halede sukut etmedesin ay evi berbad
Kimden acaba ummadasın kendine imdad.”

Bu kısa Şiir izahatı büyük siyasi nutuklarda fazla hissiyeti ve sinirleri oyatacak.

Türk ediplerinden Ziya Gökalp kendi şiirlerinde aynı izahatı veriyor:

„Millete ver canını
Ocakını Şanını
Bir aşık olsa böyle
Feda et canını”

Bu Şiire dikkat eden bir genç nasıl, canını feda vermez?!. Türk-Tatar halkını medeni ve kültürel arsımının birisi olan kazan kalesinin oğlu A. Tokay, 20-nci esirde yazmağa başlamış. Onun yaratıcılık devri 1905-inci yılda 1913-inci yıla kadar inkişaf etmiş. Bu kısa bir devrde Türkler içerisinde hakikaten en önemli yer alan ve Milletlere bir çok yenilikler getiren edipdir.

A. Tokay kazan yakınlığında Kuşlanc köyünde bir ruhani ailesinden dünyaya gelmiş. Çocuklukdan yetim kaldığından dolayısı başkalarının himayesinde büyümüş. Kendisini millet çocuğu olduğunu böyle tesvir ediyor:

„Azmi kalkannı ve sakanı
götürden ben yetim,
azrak böyütdü okşadı beni milletim.”

Ural Troiski, Ufa, Kargalı v. s. gibi yerlerde dolaşdıktan sonra A. Tokay büyük ümit ve dileklerle O kazana geldi. O, zaman yükselmekte olan edebiyatımızın dahada yükselmesine hizmet etdi. Tokay'ın yaratıcılığının en çiçeklenen ve halkının sevdiği şairi olarak tanınan devri kazan hayatı olmuşdu. A. Tokay Türk-Tatar poeziyasının yaratıcısı olmakla onu yükselmeye en büyük hizmet gösterende birisi olmakla, Türklerde Ziya Gökalp, Mehmet Akif, Azerbaycanda Sabir, H. Cavid Almanlarda Goethe, İngilizlerde Bayron ne gibi pillelere kalkmuşsa Kazan Türkleri edebiyatında Tokayda o pillelere kalkmış bulunuyor.

A. Tokay klassik Şiirler ve poemalar yazmakla beraber, halk folklorunun toplanmasında da büyük hizmet göstermiş. Tokay pek usta humorist ve satirikdir. O, kendisi yaşadığı devirde ki siyasi vakıaların, camaat lirisinde de dışarı kalmıyarak hepsini kendi kaleminden geçirirdi. O, tanınmış bir edip olarak kalmayıp, halkımızın içtimai durumunda da yer alan camaat işçisidir.

Onun yaratıcılık esereinin soylarına göre bir kaç yere bölünür: a) Şairin iç duygularını tesvir eden şiirlerinden misal olarak göstermek olar: O, kendini ve ötekileri millete hizmete çağırarak kendini bir millet oğlu hesab ediyor.

Ms: **Tek millete hizmet muhabbet bende var,**

Bunca bunda yem de var, lezzet de var hem de tam da var.
diyor. b) Tatar halkının istirabına, kaygısına, dileklerine ortak olan şiiirine misal böyle göstermek olar:

**Çokmu möhnet gören bizim halk?!.
Çokmu göz yaşları tökübler,
Milli hisse ilen ateş gibi
sızılıb-sızılıb çıkar gönülden.**

Bununla Tokay kendisinin halkla beraber ağladığını gösteriyor. Milletın bu istirabını gösteren ve onlara yardım eden bu gibi şiiirleri çokdur.

c) Türk-Tatar halklarının muazzam Avrupa medeniyetinden geride kaldığını iyi gören Ediplerin içinde Abdulla Tokayda bulunuyordu. Onun hemfikir dostlarından A. İshakı, A. Kamal v. s. gibi Tokay da milleti medeniyete ve düşünceye sürüklediğini satirik şiiirlerinde göre biliyoruz:

**„İki yol var bu dünyada, biri budur baht istemek,
İkincisi, bu-Elm aşkında olmak marifet istemek.**

*

**Senin elindedir, istersen marifetli ol, bahtsız ol,
Veya ki pek bahtlı ol, eşsek ol marifetsiz ol.**

*

d) Cedidçilik ile kedimçilik arasında giden görüte, kendi devrindeki kalem ustaları ile çeşitli mücadelelere girmiş, kedimçilerin eski hü-
rafet fikirlerini kalem yurttaşları ile parçalamışlar. Bu mücadele-
üzerinde en çok vazifeler taşıyan Tokay olmuştur.

Ms:**Daha bizde elm ehli ziyalılar yok değil,**

Otuz yıl Buhara ve Karğalıda durğanımız var.

*

e) A. Tokay bu şiiiri ile çocukları terbiye etmekle ve bu terbiyenin gelecekte elmin temeli olduğunu da kaleme alarak, yeni genç nesli medeniyete sürüklemekle, birinci sınıfta olan bir çocuk böyle onun şiiirlerini ezberden söyle bilirdi. Buda Takay'ın en muazzam yara-
dıcılık faaliyetlerinden birisi idi.

İşte aşkının ifadesi:

**Ey! dil, ey güzel dil anne, babamın dili,
Dünyada çok şeyleri bildim, sen doğan dil arkalı.**

diyerek, kendi anne lisanını iyi bilmeğin büyük ehemiyeti olduğunu bildirir. Kendisinin vatansever olduğundan dolayı, genç nesilden de vatanperver yetiştirmek arzusu ile böyle yazıyor:

**Köyümüzün güzelliğın, suyunun tamın bilirim,
Onun için sevirim canım tenimle.
Huda orda ruh verdi, ben orda doğdum,
Orda evvel kuran ayetin okudum,
Onda bildim resulumuz Muhemmedi,
Nasıl möhnet, cefa gören, nasıl duran,**

*

diyerek, Kuranın mükaddes bir kitab olduğunu ve peygamberimizin hak olduğunu genç neslin yüreklerine doldurdu. Çocukluk hayatını yetimlik içerisinde geçiren çeşitli münakaşalarla savaşan şaiirimizin ömrü kısa oldu Talantının çiçeklenen, yaratıcılığının yükselen za-
manı verem hastalığı yüzünden, bizzat şair mücadele meydanında hastahaneye götürülürken böyle yazmış:

**Alınmadı kısas bitti güc, kırıldı kılınc şu buldu iş
Kirlenib bittim kendim, dünyanı paklay almadım**

Bu gün vatanımızda hükranlık yürüten bolşevikler, halkımızın Tokaya karşı olan sevgi ve milli muhabbetini söndürmek istiyorlar. Onun şiiirlerine türlü-türlü manialar vermekle, onu dinsiz sınıfı mü-
cademini destekleyen ve milletçiliğe karşı olan şahs gibi izhatlarla halkımızın gözlerini kapıyordular. Mamaafih onların bu uydurmala-
rı halkı inandırmıyacak. Tokay halkımızın nazarında muazzam mil-
letçi ve dinçi olarak kaldı, ve yenede kalacak.

Bolşevikler Tokayı demir perde arkasında tutmağa nail olamadı-
lar. Onun bir kaç eserlerini Alman Edibi Hans Benzing Alman ve İngiliz lisanlarına çevirerek Avrupanı onunla tanış etti. Tokay'ın muazzam bir şair olduğunu Türk memleketlerinde olan abidesi ile bildirmek mükündür. Ms: Taşkent, Alma-Ata Bakû ve Gence şehir-
lerinde onun adına olan sokaklar, Türk halkının ona olan sempatisi-
ni bildiren bir semboldür. Bundan kırk yıl önce ömrünü dünya'ya bağışlayan muazzam şair daima bizimle olmakda halkımızın ebedi yıldızıdır.

M. Kerimi

Sovyetlerin Orta şarkta göttükleri karanlık siyasetten bir tefsir

Son zamanlarda vukua gelen çeşitli siyasi inkılaplar ve yenilikler karşısında ani bir şekilde hareketlerini değiştiren sovyet emperyalistleri, İslam milletlerinin sevgi ve teveccühünü kazanmak için eski entirikalarına tamamen zıd bir yol tutmuşlardır. Bu meyanda başlayan sovyet antisyonizmi, Arap milletlerini kazanmak ve sovyet emperyalizminden uzak yaşayan Arap ve sair İslam halklarını kendilerine bağlamak gayesini gütmektedir.

Bunun iç yüzünü her bir Müslüman binlerce vesaikla hatırında tutmaktadır. 1950 senesinde Suriyenin ilk diktatörü Hüsnü Zaimin, komünist ve sair muhalif partilere karşı açmış olduğu mücadele esnasında bir sovyet tayyaresile Suriyeden kaçırılarak Moskovaya götürülmüş olan Halid Bektaş gurupları, Arap münevverleri nezdinde vatan ve millet haini sırasındadırlar. Beyrutta sovyet sefareti tarafından çıkarılan (Enbaissofyatiye-sovyet haberleri) propaganda risalelerini okuyan ve Moskva radyosunun arapca neşriyatını defatla dinleyen her bir münevver genç, kızıl ajanların ne gibi yalancılık ve entrikacılık metodu ile çalıştığını vakayı ile ölçmektedir.

Hangi ırka mensup olursa olsun dünyanın her tarafındaki müslüman halkların keder, acı veya sevincile saadetine ortak olan her bir Müslüman ve bilhassa Arap genci, mazideki acı vakayii göz önünde tuttuğundan bundan böyle, hiç bir yabancı ajanına kapılmamakta ve adaleti temsil eden sovyetlerin zulüm ve terror gayesini sosyalizm ve insaniyete karşı bir hiyanet diye vasıflandırmaktadır.

Senelerdenberi mütemadiyen yapılan cennet propagandasına inanarak sovyetler birliğindeki Ermenistana gitmiş ve çeşitli korkunç maceralardan sonra oradan Türkiyeye kaçmış ve bilhassa Suriyeye dönmüş olan Ermeni muhacirler, Suriyede tuzla ekmek yemeği, sovyet cennetinde yaşamağa tercih etmişlerdir. Ermenistana gittikten sonra Halepteki bir akrabalarına yazdıkları mektupta, „Biz buraya geldik. Mükemmel bir cennet hayatı sürüyoruz. Siz Artini evlendirin ve derhal buraya gelin.” diye ihtaratta bulunan ermeniler, dört aylık bir kundak çocuğu Artinin evlenmesine kadar daha 20 veya 25 sene zaman olduğunu düşünmelerini ve ne gibi belaya ugradıklarını bu tarzda bildirmişler.

Irak, Suriye, Lübnan, Ürdün, ve Mısırda sovyet ajanlarının Bagdad, Şam, Beyrut, Amman ve Kahiredeki Moskof elçiliğinin direktifile çalıştıkları, son zamanlarda yapılan tevkifat ve bulunan vesaikla sabittir. 1 Mayıs 1951 günü Şamın Babı Toma mahallesinde sovyet beyannameleri dağıtan ve milliyetçi gençler tarafından logalanınca kiliseye kaçarak bir el bombası atan ve bir kaç kimseyi ağır yaralayarak halktan birinin ölümüne sebep olan kızillara karşı umum millet nefret ve lânet yagdırmaktadır.

Beyruttaki büyük bir camide namazesnasında müslümanları katil için dinamit fitilini ateşleyen sovyet ajanlarının bu çirkin hareketi, vaktında keşif olunmuş ve dinamitin patlamasına vakit kalmadan fitil söndürülmüş ve failer yakalanmıştı. Ürdünde gençlik nezdinde çirkin propaganda yapan sovyet ajanlarını milletin büyük bir yardımıyla derdestle evlerinin alt katında binlerce komünist evrakı ve silahlarla fişenker, bomba ve sair tahribat vasıtaları bulan ve vatan hainlerini yakalayan Arap zabitesi, kızıl ajanlara karşı amansız bir mücadele açmıştır.

Lübnandada milletin yardımı ile bir kızıl şebekesi keşif olunmuş ve bir çok gizli vasaik ele geçirilmişti. Sovyet bayramlarını takdis için para ve şekerleme dağıttıkları bir çok fakir çocuklarla Şamın sokaklarında (Yaşasın sovyetler birliği. Kahr olsun Aglo-Amerikalılarla Fransızlar ve Türkler.) ibareli yaftalarla dolaşan ve sonunda yakalanarak terbiye için hapishanelere sevk olunan bir kaç esrarkeş ve sarhoş kimsenin arkasında ne gibi hainler bulduğunu umum Araplar bilmektedir.

Arap memleketlerindeki zirai ve iktisadi kaynakları elde etmek için her bir vasıtayı kullanan ve bazı saf kimseleri inandıran kızıl idarenin söz ve vaadleri, siyasi gaye ve hedefine uymadığından umum İslam ve hıristiyan Araplarla sair şark milletleri tarafından şiddetle red olunmaktadır. Azerbaycan, Türkistan ve Kafkasyadan maada Bulgaristandaki Müslümanlara karşı'da yapılan nemrut terror ve istismar siyasetini gizlemiyen kızıl cellatlara karşı Mısır ve umum Arap memleketlerindedede müdafaa genişlemiş ve artmıştır.

Bir taraftan dinlerin, insaniyet için afyon olduğunu söylüyen ve diğer taraftan müslüman müftisi imzasiyle sovyetler hesabına Arap milletlerine beyannameler dağıttıran kızillar, adeta usta bir hırsızın ev sahibini şaşırtması gibi hareketet bulunmaktadırlar. Türkiyenin muhtelif şehirlerindeki bazı haylaz ve sosyal imansız eşhası para ve yalan vaatlerle aldatmış ve muhtelif yerlerde sabotajlar, yangınlar ve cinayetler işlemiş olan hainlere karşı Türkiyede geniş bir mücadele açılmıştır.

1944 senesinde bir çok müslüman Türk halkının ve eşrafının kara listesini hazırlayarak her hangi bir sovyet şigali ihtimalinde yüz binlerce masum insanı sovyetlere satmağa söz vermiş olan Nazım Hikmet ve yardakçıları gibi hainler umum Türk gençliği nezdinde lânetle anılmaktadır. İrandaki petrol kaynaklarını ele geçirmek için geniş ölçüde propaganda yaptıran ve karkaşalıklarını çıkartan kızıl sovyetlere karşı artmakta olan nefret son haddini bulmuştur.

Zira memleketleri hesabına ve milletleri menfaatına değil'de, insaniyet deccalı kızıl Stalin eşkiyaları hesabına çalışan ajanlar, millet ve gençlik nezdinde şeytanlar gibi mel'un bir nam kazanmışlardır. Tarihte geçen en büyük emperyalist ve zalimleri gölgede bırakmış ve milyonlarca insanın kanına girmiş olan sovyet cellatları, tek-mil şarktaki kanlı faciaların mesulüdürler. Fakat şimdi umum şark gençliğinde başlayan milli ve dini bir vahdet ve ahlak sefer berliği, umumi bir mahiyet almış ve uyanan halk kütleleri sosyalizm ve insaniyet hainlerine karşı amansız bir mücadeleye başlamıştır.

Şamda çıkan (En'ındal), (El Barada), (Eleyyam) ve (Elmanar) gazetelerile Mısırın en büyük risalelerinden (Menberüş Şark) gazetesi, Bulgaristan müslümanlarile Türkistan, Azerbaycan ve Kafkas Müslümanlarının namına hakikatı açıklamış ve gençlikle umum milleti, Birleşmiş milletler meclisine protesto telgrafları çekmege davet etmişlerdir. Sefalet ve işsizliğin hüküm sürdüğü yerlerde yardımcı ve islahatçı sıfatile konuşan ve şark milletlerini Bolşevizm cephesine davet eden sefiller şimdi Arap aleminde gelişmekte olan geniş islahat ve sosyal asayiş sayesinde büyük zararlara girmişlerdir.

Zira sosyalizmin hamiliğini ve adaletin yalnız sovyetlere aid bir bulunmadık Hint kumaşı olduğunu iddia eden kızıl dellallar, İslam aleminde başlayan ittihat ve islahat neticesi halk arasındaki propaganda harplerinde maglubiyetten maglubiyete ugramaktadırlar. Binaen aleyh şimdi başlayan sovyet Anti siyonizmi, karanlık bir siyasete dayandığından ve sırf İslam milletleri aldatmak olduğundan her bir akıllı ve normal şarklı bu yalancılığa inanmamakta ve işin iç yüzünü tahlil etmektedir.

Münevver bir Müslüman gençsi sıfatile bu beyanatımla hakikatı insaniyet nezdinde açıklıyan ben umum insaniyetin, sosyalizm hainlerine ve nifakçı terroristlere karşı toplu bir kütle halinde kahramanca hazır durmasını ve İslam alemini, şarklılar gibi şarklı zavıyesinden görmelerini isterim. Bir kaç tae cahil, vicdansız ve sabıkalı kızıl ajanın, bomba ve dinamitle cami ve kiliselere karşı sui kasda girişmesi, ne gibi unsurların hangi maksatlara uşaklık yaptığını ayna gibi göstermektedir.

Lenin ve Stalin aleyhine konuştuğu ve oğlunu bolşevik eşkiyalarına yardımdan men ettiği için zavallı kadını odaya kilitliyerek evi petrolla ateşlemiş ve annesinin feci bir şekilde yanmasını neşe ile seyir etmiş olan Berat kasabası halkından bir arnavut bolşeviginin nemrutca hareketi, merkez bolşevik partisinin tebrigini mucip olmuştur.

Arnavut alay kumandanı albay Sabri Ceylani beyin bu hususta verdiği haberleri uzun boylu anlatmaktansa size bir kaç cümle ile hakikatı ifadeyi doğru buluyorum. Zira bu gibi hadiselerden haberdar olan ve şark memleketlerini kendi bildiğimiz gibi cennet haline sokmak isteyen ve kendi sosyal usulümüzle mesut olan biz şarklılar, umum insaniyete karşı Bolşevizmi lânetler ve teknil esir ve mazlum milletlerin sovyet cehenneminden kurtulmasını diler ve onların mukaddes davasına iştirake bir şeref duyarız.

Suriyeli ziyaretçimiz: Hacı Ahmet El İmam

„Halklar tarihine Kreml hücumunun 3-cü yıl dönümü“

Üç yıl bundan evvel, 16 Mayıs 1950-ci senede Sovyet İttifakı nazirler Şurasının hususi kararı ile filosof Heydar Hüseyinova Stalin mukâfatından mahrum edildi. Bu mukâfatla Heydar Necefoğlu Hüseyinov „19-cu esirde, Azerbaycanda ictimai ve felsefi fikirler tarihinden adlı eseri için hemen Sovyet İttifakı Nazirler Şurasının 8 Mart 1950-ci yıl tarihli kararı ile teltif edilmişdi. Ne için Sovyet İttifakı Nazirler Şurası bütün halkların gözü önünde kendi kararını geri almağa mecbur oldu?

Bu suale cevabı elm sahesinde değil, siyasi sahede aramalı. Otuzuncu yılların evvellerinde Amerika ve başka hür memleketler iktisadi böhrandan kurtulmağa muvaffak oldular, bu vakalar Politbüro-nun bütün hesaplarını alt üst eyledi. Dünya proleter inklabının vuku bulacağına inam sifıra yendi. Çürümüş „dünya komünist inklabı“

şuarları altında kimsenin yürümiyeceği belli oldu. Bunun yüzünden Politbüro istikameti değişip hem dahil de, hem de haricde işine yarayan „Sovyet patriotizminden“ yapıldı. İkinci cihan harbinden sonra, Sovyetlerin, Türkiyeyi kendi tarafına celb etmek gayretleri suya düştü.

Türkiye Amerika Birleşmiş Ştatları ve bütün Batıya yaklaştı, Amerika ile askeri ve iktisadi yardım mükavileleri bağladı, İtalya, Yugoslavya ve İzraille müzakerelere başladı, Aralık denizi bloku kurulmasına gayret etdi. Böylelikle, Türkiyeyi „sülhen istila“ etmek ümidleri suya düştüğünden, Kremlin hiddeti hudutları aşdı ve Türkiye aleyhine kiddetli bir kampanya açıldı. İslam ve hiristiyenlik arasında vahid antibolşevik cephe ideasının yaranması, komünizme karşı umumi mübarize için Müselman devletleri ittifakı fikirleri Kremlin ağalarını büsbütün çileden çıkardı ve onlar Türk-müselman halklarının geçmiş milli kurtuluş hareketine olan nazariyelerini değiştirdiler.

Türk-müselman memleketlerinde cereyan etmiş bütün millî kurtuluş hareketleri irticaî ve onların rehberleri hain ve kendi halklarının düşmanı diye damğalanır. „Sovyet patriotizmin“ 30-cu yıllarda meydana çıkmasına bakmayarak, Kremlin, Türk-müselman halklarının Çar rusyasına karşı yürütdükleri kahramanmübarizesine olan eski münasibetlerini, son zamana kadar, değiştirmede. Mesalâ, 1934-cü yılda neşr edilmiş Büyük Sovyet Ensiklopediyasının 61-ci cildinde yazılmış: „Şamil, Kafkasya dağ halkları tarafından Çar rusyanın müstemlekeçi siyaseti aleyhine yürüdülen milli kurtuluş hareketin rehberidir . . .

Şamil, 1834-cü yılda imam ve bu hareketin dinî ve devleti rehberi oldu. Bu hareketi idare eden Şamil, fevkalâde siyasi rehber ve büyük bir komutan olduğunu gösterdi . . .“ Aynı yazıda Şamilin kitle arasındaki hudutsuz hürmeti kaydedilerek, Karl Marksın, Şamilin büyük demokrat adlandırdığı da açıklanır. 1938-ci yılda neşr olunmuş Büyük Sovyet Ensiklopediyasının 40-cı cildinin yeddi yüz iyirmi yeddinci sahifesinde aynen yazılmış. „Şamil Çar rusyasına karşı, asrın dörtde birinden fazla kendi istiklâlımı müdafaa eden büyük mürid devleti yaratdı.”

1947-ci yılda çıkan küçük Sovyet Ensiklopediyasının 11-ci cildinin yeddi yüz üçüncü sahifesinde: Şamil dağ halklarının, çarizm aleyhine yürüdüğü savaşın kahraman rehberi ve geniş köylü tabakalarının intereslerini müdafaa eden bir demokrat olarak gösterilir. Ve nihayet, 1949-cu yılda neşr olunmuş „SSSR'in tarihi“ adlı tedrisat kitabının ikinci cildinde, Kafkasya dağlılarının mübarizesi, bir milli kur-

tuluş savaşı, Şamil ise halk kitlelerinin atası add olunur. Bunların hepsinden görülüyor ki 1950-ci yılın başlangıcına kadar, Türk-müselman halklarının milli kurtuluş hareketlerinin mahiyetini kıymetlendirirken, yukarıda gösterilen esaslar ortodoks komünist prensipleri sayılırmış.

1950-ci yılın başlangıcında, Kremlin kendi sadık kölesi ve Türk-müselman halklarının birinci celladı Bağirovun vasitesiyle, esaretinde olan halkların tarihine geniş hücum açıyor. Hiç tesadüfü değil ki, bu hücum için başlangıç nokta Azerbaycanı ve ifacı Bağirov seçmişler. Bu hücumun kurbanları yalnız Azerbaycan tarihçi ve edebiyatçıları değil, bütün Kafkasya, Ukrayna, Belorusya, Türkistan halklarının alimleri, öyle de küllü miktarda Rus tarihçi ve edebiyatçıları olmuşlar. Bu hücum Heydar Hüseyinovdan, Stalin mükâfatının, Sovyet İttifakı Nazirler Şurası tarafından geri alınması ile başlamış.

1950-ci yıl tarihli „Bolşevik“ jurnalının on üçüncü nushasında Şamil ve müridizm aleyhine çıkış eden Bağirov, Şamilin Türkiyenin ve İngilterenin agentı, müridizmi ise irticaî diye damğalıyor. Bağirova göre Şamil ecnebi devletlerin elinde bir alet olduğundan onun hareketinde demokrasiden hiçbir eser yok imiş. Neticede, Bağirov, Şamil hareketinin progressivliği ve Şamilin halk kahramanı olması hakda, Sovyet tarihi elminde geniş yer almış nazariyelerin kökünden kesilmesi için Kremlin emrini açıklamış.

Azerbaycanlıların kendi millî kurtuluş savaşlarında, Şamil hareketinden ilham aldıklarını ileri süren Heydar Hüseyinov, Bağirova göre, Azerbaycan halkına böhtan atıyor. Heydar Hüseyinovun 19-cu asırda, Azerbaycanda ictimai ve felsefi fikirler tarihinden” adlı kitabı, öyle de bu kitaba Mirze İbrahimov, Memmed Arif Dadaşzade ve Mehti Hüseyin tarafından verilen yüksek kıymet, burjua-nasyonalizmin baş göstermesi gibi add olunur. Bağirov en büyük mesuliyeti bu kitabın redaktoru akademik Makovelskinin üzerine yüklüyor.

Sonra ise Bağirov darbeni meşhur tarihçi olan Buşuyeye, Krovyakova, Drujinine, Pankratovaya, Zahodere, Neçkinaye, Zaksa ve başkalarına indiriyor. Türk-müselman halklarına Sovyet patriotizmini aşılacak ve onlarda Amerika'ya, Büyük Britanya'ya ve Türkiye'ye karşı kin alevlendirmek maksadıyla, Sovyet diktatörleri bu halkların millî tarihini, ân'anelerini ve kültürlerini çiğniyorlar.

Üç yıl bundan evvel başlamış hücum bütün şiddetiyle bugün de

devam etmektedir. Hür Dünyanın hür alimleri, Kremlin tarafından esarete alınmış, meslektaşlarının lehine kendi kudretli seslerini yükseltmelidirler.

E. Sultan

Otuz il evvel

Avrupaya giden talebelerin azimeti

Bakû haberleri

(aynen)

Obiri gün akşam Bakı stasyonu Avrupaya geden telebeler ve bunları müşayite gelen ahali ile **doğu idi**. Bu münasibetle evvelce stasyon odasında musiki çalınır, her kes şadlanırdı. Trenin yola düşmesinden bir az evvel, talebeleri müşaite gelenler bir araya cem olub nutuklar söylemek ricasında olduklarından mühterem şairlerimizden Salman Mumtaz efendini sedir intihab ederek nitke başlıyorlar. Piri Mürselzade,¹⁾ Zaki Pepinov, Salman Mumtaz efendi ve başkaları nutuklar söylüyorlar.

Sonra trenin yola düğmek vakti yetişdiginden talebeler onları müşayete gelenler ile görüşme başlayıb elvida edirlir. Talebelerin elinde Azerbaycan bayrağı olduğu ve „yaşasın Azerbaycan” se-daları altında tren yollanır.

¹⁾ Milletçi bu değerli genç, bolşevikler gelir gelmez kurşuna düzdüler.

FİRKELER VE CEMİYETLER DARÜLFÜNÜNDE

Bu gün Kânun sanininin 16-sında akşam saat da Darülfünün binasında üçüncü antitoriyada „İslam Şarki tehli ve tedkikine meşgul olan cemiyetin” meramname dairsinde açık iclası teyin edilmiştir.

- 1) **L Zimin**— Cemiyetin mesafeli ve onların mövkeî icraye konulması,
 - 2) **İ Beliyaef** — 15-nci gerinede Osman müherrihi İbn O'bi tarihinden Asiyai Sügranin haremi zindeganlığına dair.
 - 3) Cemiyete hey'eti reyaset intihabi.
- Me'ruzelerden sonra mübahiseler edilecektir.

(Azerbaycan 18 Kânun sani 1920)

İdareden:

„Türkleşmek, islamaşmak, müasırlaşmak” şuarını güya taşıyan ve hal hazırda da ruslarla bir masa başında oturmağı „iharet” i lan eden „kaçaklar” yeni kurulmuş olan âli bir Türk kültür müessesini ne kolaylıkla hemin ruslara bırakıp da, ufak tefek entirigalarla iktifa ediyorlardı.

Ziminler, Beliyaefler, arasında, Türk gençlerinin tahsili ile mükellef Türk ziyalısı, Türk alimi bulamıyorlarmış...

Oyle ise artık büyük büyük danışmasınlar.

Yaşasın Hür ve Müstekil Azerbaycan!

Bir milletin namusu

Mayıs ayı bize, yalnız milli istiklâlimizin ilşanını anlatlayıp Azeri-Türk milletinin, düşman ayakları altında ezilen namus ve şerefine rehabilite olmasını da ihtar eder. Meş'um 27 Nisan hadisesinin necip milletimizi ne dereceye kadar rezalete indirdiği herkesce bellidir. Bazı fitnecilerin ciddi gayretlerine rağmen evvelce de söylediğimiz gibi bu tarihi facianın sebep ve müsebbiplerini burada zikretmek istemiyoruz.

Çünkü bizimle âlâkadar olan ecnebilere — ister dost, ister düşman olsun — kendi zayıf noktalarımızı, açıp göstermekden çekiniyoruz. Lââkin bu facia onun neticeleri hepimizce bilindiğinden, her bir Azeri türkü, hadisenin anılması karşısında hayret ve nefretini saklamaktan çekinmez. „, oldu ki, biz Azeriler, böyle aslancasına mukavemet etmeden, protestolarda bulunmadan, zengin ve çiçeklenen kendi memleketimizi, bu barbarlara bırakı verdik? Kendimiz ise onların kölesi oluyoruz?

Ne oluyor ki üzerimizden ub kara lekeyi silmek için hiçbir iş görmüyoruz Guurumuz nerede kaldı? Şerefimiz ne oldu? Herbir Azeri türkünün, zabitenin ve askerinin yüzünde okunan asabi sualler bu dur...“ Bu sade dille ifade edilen hakikatı söyleyen kim dir? Biliyormusunuz?

Şimdiye kadar kendini tanıtmak istemeyen, ve mahcubane bir surette bir bucakta oturan, Gence üsyani kahramanı Cihangir bey dir. (Azerbaycan, N° 13 (92), 3-4-44). Kendi namına değil, binlerce gönüllü şehitlerimizin namına söylüyor. Gence üsyani, milletimizin şeref ve namusunun yeniden kesbi itibar kazandığı bir destandır. Aynı zamanda şahsi şöhret kazanmak için uğraşan politikacılarla Azeri milletinin farkını gösteren bir timsaldir.

Her halde Gencede Mayıs aylarında akan türk kanı 27 Nisan „hadisesi“ —böyle söyleyelim! — hareketinden milletimize atılan lekeyi silip götürdü. Doğrusu, verdiğimiz kurban çok ağır oldu. Başka şart-

lar altında, başka zamanda ve başka cephede mukavemet göstermiş olsaydık netice bize o kadar zararlı olmazdı... Lâkin ne yapalım? „Takdir'i gaza“ böyle imiş...

Her halde böyle ağır kurbana amade olan kahramanlarımız tereddüt etmediler. Yene mühterem Cihangir beyi dinliyelim:

„Biz telef olalım lâkin düşmanda galip gelmeden önce yüzler ve binlerce ölüsünün cesetleri üzerinden yürüsün. 28 Mayıs yalnız Milli istiklâlimizin ilân günü gibi değil, vatan uğruna şehit verdiğimiz gün olarak tarihimize girsin. 28 Mayıs gününde düşman amansız ve tahammülsüz mücadele ile ölüm ve dirim savaşıyla karşılaşsın:

28 Mayıs gününde düşmana cevabımız, ruhumuzun yüksekliğinin, manevi kabiliyetimizin sembolü olacaktır. (Azerbaycan, N°. 14 (93), 11-4-44) Canlarını vatan ve millet yolunda feda etmekten bir an çekinmediler...

Cavad hanların istehkamı olan koca ve güzel Gencemizde Azeri türklilerine mahsus ân'ânevi kahramancasına müdafaa eden Cihangir beyler, Cavad beyler, Mehemed Mirzalar, Husrev Mirzalar, Mirzadeler, Sari Alekperler, Kaçak Ganberler, Kara Mehtiler ve benzerleri, milletimizin mühtelif sınıfına müteelikidiler.

Lâkin bunların hiç bir „parti“ le ilgileri yokdu. Bu kahramanların şeflik iddiasında değildiler. Bunula beraber onlar kendi milli vazifelerini ifa ederek fedakârlıktan çekinmediler. Milli namusumuz yolunda şehit düşen bu kahraman yurtdaşlarımıza Ulu Tanrıdan bin rahmet dilerken sağ kalanlara ihsanlar dileriz.

Ey kahraman ve aziz şehit evlâtlarımız, Azerbaycan milleti, dünya yüzünde tek bir Azerbaycanlı türk kalıncaya kadar sizleri unutmayacaktır.

Yattığınız ana topraklarında rahat rahat uyuyunuz.

Ceyhun Hacıbeyli

Vatandan haberler

Elimize geçen Sovyet gazetelerinden ara sıra „Vatandan haberler“ başlığı altında iktibaslar vereceğiz.

Sovyetlerin kullandığı o kaba, zorbalık dilini bozmyalım diye iktibasları aynen dərc edəcəğiz. O öldürücü renksiz, sovyet-sürü hayatını, okuyucularımız bizzat sovyet gazeteleri sütunlarından ögrenebilirler.

(6-Ocak 1953 tarixli Bakı „Kommunist“ gazetesi Nr.—4 (9111))

„Saatlı Rayon Partiya Komitesi İcranın Yoxlanması ilə yaxşı meşğul olmur“ başlıklı makalesindən aynen:

Saatlı rayon partiya komitesi partiya işinin mühüm sahəsi olan icranın yoxlanması ilə çox zəif meşğul olur, partiya — təşkilat işində, habelə təsərrüfat sahəsində ciddi noksanlara yol verir.

Rayon partiya təşkilatının 1952-ci il Avqust ayında keçirilmiş konfransında, ilk partiya təşkilatlarının hesabat — seçki yığıncaqlarında, habelə rayon partiya komitesinin büro iclaslarında partiya təşkilat, siyasi-terbiyə, təsərrüfat və mədəni kultural işlərinə dair çıxarılmış qərarların icrasının yoxlanması təşkil edilmir.

Bu qərarların həyata keçirilməsi üçün ciddi tədbirlər görülmür.

Yeni nizamnamədə rayon partiya komitelerinin plenumlarının və ilk partiya təşkilatları yığıncaqlarının azı ayda bir dəfə keçirilməsi müəyyən edilmişdir. Saatlı rayon partiya komitesi isə rayon konfransından keçən beş ay müddətində bir dəfə plenum keçirmişdir. İlk partiya təşkilatlarının çoxunda partiya yığıncaqları vaxtında, hazırlıqlı keçirilmir. Stalin adına kolxozun partiya təşkilatında hesabat-seçki yığıncağından sonra yalnız bir dəfə partiya yığıncağı olmuşdur. Rayon partiya komitesi kənd təsərrüfat şöbəsinin müdiri Z. İsmayılov yoldaş

həmin kolxozun ilk partiya təşkilatında bir neçə dəfə olmuş, burada partiya yığıncaqlarının keçirilmədiyini, partiya-siyasi işlərin zəif olduğunu görmüş, lakin bu noksanları düzəltmək üçün ilk partiya təşkilatına heç bir yardım etməmişdir. Rayon partiya komitesi istər yuxarı partiya təşkilatlarının qərarlarının istərsə də öz qərarlarının icrası haqqında bir dəfə də məsələ müzakirə etməmişdir.

M. C. Bağırov adına kolxozun partiya təşkilatlarının ilk komsomol təşkilatına rəhbərliyi haqqında 1952-ci ilin Aprel ayında rayon partiya komitesinin bürosunda məsələ müzakirə edilmişdi.

Büro bu məsələ haqqında geniş qərar qəbul etmişdi. Bu qərarın ilk partiya və komsomol təşkilatları yığıncaqlarında müzakirə edilməsini təşkil etmək rayon partiya komitesinin partiya həmkərlər ittifaqları və komsomol təşkilatları şöbəsinin müdiri Ağayev, təbliqat-təşviqat şöbəsinin müdiri Memmedov yoldaşlara tapşırılmışdı. Ağayev və Memmedov yoldaşlar rayon qərarı ayrı-ayrı ilk partiya və komsomol təşkilatlarında müzakirə edilməmişdir. Qərar hətdə M. C. Bağırov adına kolxozun ilk partiya təşkilatının yığıncağında da müzakirə olunmamış, kolxozdakı kommunistlərə və komsomolçulara çatdırılmamışdır.

Buna görə M. C. Bağırov adına olan kolxozun komsomol təşkilatında işlər əvvəlki kimi zəifdir. Komsomol yığıncaqları müntəzəm keçirilmir. Gənclərdən komsomol sıralarına, siyasi cəhətdən hazırlıqlı olan komsomolçulardan isə partiya sıralarına qəbul etmək məsələsinə fikir verilmir. Aydın, ətraflı düşünülmüş partiya qərarları işdə müvəffəqiyyət qazanmaq üçün əsas şərtləndir. Rayon partiya komitesi və ayrı-ayrı ilk partiya təşkilatları isə bəzən düzgün olmayan qərarlar çıxarırlar ki, bu da ümumi işə zərər verir. Məsələn keçən il sentyabr ayının 10-da rayon partiya komitesi Krasnoselski, məhəlli ilk partiya təşkilatının ləğv edilməsi və buradakı 4—kommunistin Sıganov, Xıdır, Memmedov, Musa Cəferov, K. Kovalçuk yoldaşların Lenin adına kolxoz partiya təşkilatına keçirilməsi haqqında qərar çıxartmışdır.

Sentyabr ayının 11-də Lenin adına kolxozun ilk partiya təş-

latında seçki keçirilmiş və partiya təşkilatının kâtibliyinə Krasnoselski kend sovetinin sedri Sığankov yoldaş seçilmişdir.

Rayon partiya komitesi, Krasnoselski mehelli partiya təşkilatında müeyyen keder kommunist olduğu halde, bu partiya təşkilatını leğv etməkdə sehv etmiş, partiya nizamnamesinin telebini pozmuşdur.

Nizamnamede göstərilir ki ilk partiya təşkilatı 3—nefer partiya üzvü olduğda təşkil olunur.

—Eyni zamanda Lenin adına kolxozun partiya təşkilatı kâtibi vəzifəsinə Krasnoselski kend sovet sedri Sığankov yoldaşın seçilməsinə razılıq verməklə də raykom düzgün hərəkət etməmişdir. Çünki bu kolxozun partiya təşkilatında 13—kommunist vardır. Bilevasitə kolxoz istehsalatında çalışan bu kommunistlərdən birini partiya təşkilatı kâtibi seçmək mümkün idi. Rayon partiya komitesinin düzgün olmayan bu qərarı nəticəsində Lenin adına kolxozun ilk partiya təşkilatının işi indi xeyli zəifləmişdir. Partiya təşkilatında 4-ayda yalnız iki dəfə partiya yığıncağı keçirilmişdir. Keçən il dekabr ayının 3-də keçirilmiş partiya yığıncağının protokolu vaxtında tərtib olunmamışdır. Yeni seçilmiş partiya bürosunun 4-ayda bir dəfə də iclası olmamışdır. Partiya bürosunun iş planı yoxdur. Kolxozda partiya işi kolxozçular arasında təşviqat və siyasi-terbiyə, işləri öz başına buraxılmışdır. İlk partiya təşkilatı kolxoz təsərrüfatına rəhbərlik və nəzarət etmir. Kolxozda əmək intizamı zəifdir. Kommunistlərin kabakçılıq rolu hiss olunmur. Kolxoz təsərrüfat planlarını yerinə yetirməkdə geridə qalır. 480-hektar əvezinə, planlarını yerinə yetirməkdə geridə qalır. 480-hektar əvezinə, 450 hektar sahədə payızlıq buğda ekilmişdir. Doğar heyvanların sayının artırılması planı 96—faiz, koyunçuluğun inkişaf edilməsi planı 62-faiz yerinə yetirilmişdir. Dövlətə illik pambıq təhvil planı da ödənilməmişdir. Kolxoz partiya təşkilatının kâtibi—Sığankov yoldaş deyir: “Mən kend sovetini sedriyəm, işim çoxdur, hemkend soveti sedri, həm də ilk partiya təşkilatının kâtibi vəzifəsini bir yerdə apara bilmirəm, büro üzvlərində işləmirlər”.

Rayon partiya komitesinin kâtibi P. Şikin və təbliğat-təşviqat şöbəsinin müdiri M. Memmedov yoldaşlar Lenin adına kolxozda defələrlə olmuşlar. Şikin və Memmedov yoldaşlar kolxozun əncək təsərrüfat işləri ilə məşğul olmuş, partiya təşkilatının işlə

maraklanmamışlar, partiya təşkilatındaki bu dözülməz vəziyyətə göz yummuşlar.

Bir çox hallarda rayon partiya komitesi bu və ya digər məsələ haqqında qərarların tərtib edilməsinə formal yanaşır, Keçən il dekabr ayının 10-da rayon partiya komitesinin bürosunda Krasnoselski və Saatlı MTS-lərində 1953-ci ilin yaz-əkininə hazırlıq işlərinin vəziyyəti haqqında məsələ müzakirə edilmişdir. Raykomun bürosu həmin məsələyə dair MTS-direktorlarının tərtib edib rayon partiya komitesinə verdiyi qərar layihəsini olduğu kimi qəbul etməklə kifayətlənməmişdir. Halbuki qərar da MTS-lərdə işin vəziyyəti əks etdirilmişdir. MTS-lərin rəhbərlərinin qarşısında yüksək və ciddi tələblər qoyulmamışdır. İcranın yoxlanmasını təşkil etməkdə rayon partiya komitesinin aparatının, xüsusən raykomun təlimatçıların rolu böyükdür. Lakin rayon partiya komitesi bu iş üçün öz aparatında səmərəli istifadə etmir.

Raykomda bezi vəzifələr də hələ boşdur. Partiya həmkârlar ittifaqları və komsomol təşkilatları şöbəsində yalnız bir təlimatçı vardır. Təbliğat və təşviqat şöbəsində təbliğatçı hələ də yoxdur. Raykomun partiya, həmkârlar ittifaqları və komsomol təşkilatları şöbəsi ilk partiya təşkilatlarına rəhbərlik etmək haqqında rayon partiya konfransının qərarını zəif yerinə yetirir. Keçən ilin son 5-ayında ilk partiya təşkilatları kâtiblərinin bir dəfə də olsun seminarı keçirilməmiş, onlara partiya işinin usulları və qaydaları haqqında təlimat verilməmişdir. Rayon partiya komitesinin büro iclaslarında ilk partiya təşkilatları kâtiblərinin hesabatları olduqca az müzakirə edilir.

İlk partiya təşkilatlarında öz qərarlarının icrasını yoxlamaqla bu qərarların həyata keçirilməsini təşkil etməklə pis məşğul olurlar. 15-nömrəli tikinti kuraşdırma idarəsinin ilk partiya təşkilat kâtibinin müavini İvan Kudaev və siyasi şöbənin reisi Misirov yoldaşlar partiya yığıncağında çıxarılmış qərarların icrasının yoxlanılması və bu qərarları yerinə yetirilməsilə maraklanırlar.

Partiya təşkilatının yığıncağında təşviqatçıların seminar məşğələlərini keçirmək, onlarla iş aparmaq haqqında qərar çıxarılmışdır. Qərardan xeyli vaxt keçməsinə baxmayaraq, təşviqatçıların seminarı yenedə keçirilmir, onlara lazımı kömək edilmir.

Bir sıra başka ilk partiya teşkilatlarında kabul edilmiş bezi mühim kerarlarda bu cür yerine yetirilmemiştir. Saatlı rayon partiya komitesinin kâtibleri Elizade, Şikin ve Mensimov yoldaşlar, raykomun şöbe müdirleri kararların icrasının yoxlanması sahesindeki bu cür dözülmöz münasibete son koymalı ve icranın yoxlanması ile müntezem meşğul olmalıdırlar.

Saatlı ilçesinin parti teşkilatlarının işlerinden melumat edinmiş bulunuyoruz. Her yerde komunist ve komsomol işlerinden bezginlik aşikâr göze çarpmaktadır. Verilen kararlar kağıt üzerinde kalıyor. İcraatın yoxlanması, yukarıdan ihtamlar olmazsa parti işleri ile gönüllü olarak kimse meraklanmaz.

Sovyetlerin Türklere itimadı olmadığı ve Türklere yaptığı zulüm bellidir. „Kommunist“ gazetesinden bu makalesinden görünüyor ki ilçe parti komitesinde ruslar olduğu gibi (Şikin), onlara artık köy şurası reisliginde, ilk köy parti teşkilatı kâtibliğinde sık sık rastlanır (Sığankov). Artık ilçelerde, küçücük köylerde bile Azeri-Türkleri rusların ve başka milletlerin nezareti altında her adımlarını atmalıdırlar.

„Kommunist“ gazetesinin bu makalesinden daha doğrusu bu emrinden sonra Saatlı ilçesi yukarıdan gelen parti, MVD zorbaları ile dolmuş, şübhesiz ki, onlar var kuvveleriyle parti işlerini „canlandırmışlar“ Bu „canlanma“ çok sürmez.

Vatandaşlarımızın Sovyet parti işlerine münasibetini biliyoruz. İlk fırsattan istifade edip, yürek bulandırıcı parti işlerinden var kuvveleri ile yan çizmeğe çalışacaklar.

Şamil Atabek

EDEBİYAT SAHİFESİ

SEVGİLİ BAKI

Toplayan: K. Azeri

Ey sevimli Bakı, solğunsan yine
Bir acıyan gönül yok mu derdine?
Evladların gibi, evsiz kaldınsa
Ben yanıyorum sana ey yetim nene.

*

Hazerin suyunda çok göz yaşım var
Bağrına yaslanmış derdli başım var.

*

Dünya'ya geldim toprağım oldu,
Altaylardan endim durağım oldum.
Yeşil çemeninle mavi göğünle,
Ateşli gönlünle bayrağım oldum.

*

Dağların mehrabım laçın menbeim,
Ben senin adına secde eylerim.

*

Ey! kalbine matem bağlayan vatan...
Düşman kucığında ağlıyan vatan.
Özümlle ben seni kurtaramazsam,
Halkımla beraber sendeyim Vatan.

*

Hür olan imanım şimdi kalkanım,
Helal hakkın olsun benim al kanım.

EL BAYATILARI

Toplayan: E. Sultanzade

Ezziyem ađam gelsin
Ölmemişem sađam gelsin
kurbetde kafesdeyim
neçeki, ben sađam gelsin.

*

Ezziyem suçahanı
boyun tek suçahanı,
Lebleriyin hastesiyim
alsada suçahanı.

*

Ezziyem güzel, alma
yemeđe güzel, alma
aslını ara çirkin al,
bedesil güzel alma.

*

Ezziyem ulu dağlar
çeşmeli sulu dağlar,
burada bir gerib ölüb
göy kişner bulut ağlar.

*

Ezziyem „vay derdim“
„vay dermanım vay derdim“
halk gül ekdi gül gerdi,
ben gül ekdim „vay derdim.“

*

Ezziyem buda, beni
Hancer al buda, beni
gör ne güne düşmüşem,
beğenmir buda beni.

Ezziyem ner gizler
benövşeler nergizler,
semiremiş maya gördüm
koltuğunda ner, gizler.

Ezziyem bu, damahda
bu dilde bu, damahda,
maya ner sovdasındadır,
ner kankal bu damahda.

Ezziyem kala yerde
burç yerde kala yerde
korkuram genç ölem
cenazem kala yerde.

Ezziyem göy bağlar
göy bahceler, göy bağlar,
Oğlunu kayb eden Analar
kara giyer göy bağlar.

Ezziyem gülenez,
bülbül eder güle, naz
verana kalsın böyle ölkeler,
ağlayan çok gülen, az.

Ezziyem merende gel
gülleri derende gel,
sağlığımda gelmedin,
barım can verende gel.

Ezziyem gülüm vay
bülbülüm vay gülüm vay,
bir bađa bađban oldum
hiç dermedim gülün vay.

Ezziyem çimen, yerde
göy yerde çimen yerde,
yara göynek olaydım
soyunup çimen yerde.

Ezziyem atlı keçdi
Atın oynatdı geçdi,
Ay gibi şöyle verdi
gün gibi batdı geçdi.

Ezziyem yay memeni
çek kaba yay'ma beni,
olaydım yaz Quzusu
emeydim yay, memeni.

Ezziyem yaz memeni
kağıza yazma beni,
olaydım kış Quzusu
emeydim yaz, memeni.

Ezziyem Vatan yahşı
giymeğe keten yahşı,
gezmeğe ğerib ölkeler
ölmeye vatan yahşıdır.

Ezziyem çirak olaydım
yoldan irak olaydım,
yarım suya gelnde
bir soyuk bulak olaydım.

Ezziyem kız aranda
dan yeri kızaranda,
galsada oğlan galsın
galmasın kız, aranda.

Ezziyem kara'bağ
kara salhım, kara bağ,
Avrupa cennete dönsede
yaddan çıkmaz Kara'bağ.

Ezziyem dağlar seni
verana bağlar seni,
dostumun oylağışan
göz görer ağlar seni.

İçindekiler:

	Sahife
C. Kâzımbeyli: Gence üsyamı kahramanı hürmetli Cihangir-Kâzım-beylinin 28 Mayıs Azerbaycan istiklâl günü münasibetiyle Azerbaycan halkına Radio „Azadlık” vasitesiyle hitabı	1
Ceyhun Hacıbeyli: 28 Mayıs Hissiyatı	3
Cihangir-bey: Gence üsyamı	7
M. Kerimi: Türk-Tatar Halkının Büyük şairi Abdulla Tokay.	10
Hacı El İmam: Sovyetlerin Orta şarkta güttükleri karanlık siyasetten bir tesfir	14
E. Sultan: Halklar tarihine Kreml hücumunun 3-cü yıl dönümü	17
Ceyhun Hacıbeyli: Otuz yıl evvel	20
„ „ „ „ „ Bir milletin namusu	22
Şamil Atabek: Vatandan haberler	24
E. Sultan: Edebiyat sahifesi	29

